

**Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка**

Кафедра права, філософії та політології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Протокол № 1 від «25» серпня 2023 р.

Завідувач кафедри _____ проф. Чорний О.О.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«СОЦІАЛЬНА АНТРОПОЛОГІЯ»

Галузь знань – 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність – 054 Соціологія

Освітній ступінь – бакалавр

Форма навчання – денна

Форма підсумкового контролю – залік

Робочу програму розглянуто і схвалено на засіданні кафедри права, філософії та політології

Протокол № 1 від «25» серпня 2023 р.

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: к.філос.н., доцент., Пуліна В.І.
Мова навчання – українська.

1.ОПИС ТА ПРЕДМЕТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Обсяг навчальної дисципліни (денна форма)
Статус навчальної дисципліни: нормативна	Загальна кількість годин: 120 Шифр та назва спеціальності: 054 Соціологія Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки
Рік підготовки: 1 Семестри: 1	Лекції (<i>теоретична підготовка</i>): 22 Практичні: 18
Кількість кредитів ECTS: 4	Самостійна робота: 80 Вид контролю: залік

Мета дисципліни – послідовне й всебічне вивчення соціально-антропологічних знань стосовно особливостей та багатоманітності біологічних, соціальних та культурних властивостей людини.

Основними завданнями при вивченні дисципліни є:

- надати знання стосовно основних соціально-антропологічних знань у різні історичні періоди;
- сформувати необхідну теоретичну базу для подальшого використання набутих знань у практичній соціологічній діяльності;
- сформувати навички обробки інформації про сутнісні характеристики та особливості соціокультурного простору людства;
- сформувати навички соціологічного дослідження в антропологічній площині.

Очікувані результати навчання:

Загальні компетентності:

- ЗК01.** Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.
- ЗК03.** Здатність працювати у команді.
- ЗК04.** Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК05.** Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
- ЗК06.** Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- ЗК07.** Навички міжособистісної взаємодії.
- ЗК08.** Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК09.** Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
- ЗК10.** Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Спеціальні компетентності:

СК01. Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології.

СК02. Здатність до опанування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій.

СК03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.

СК04. Здатність збирати, аналізувати та узагальнювати соціальну інформацію з використанням соціологічних методів.

СК05. Здатність самостійно планувати, організовувати та проводити соціологічне дослідження.

СК06. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

Програмні результати навчання:

РН03. Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі.

РН04. Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач.

РН06. Ефективно використовувати різні ролі (зокрема організатора, комунікатора, критика, генератора ідей, виконавця тощо) у команді в процесі вирішення фахових задач.

РН07. Вміти використовувати інформаційно-комунікаційні технології у процесі пошуку, збору та аналізу соціологічної інформації.

РН08. Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.

РН11. Презентувати результати власних досліджень для фахівців і нефахівців.

РН12. Знати та дотримуватися етичних норм професійної діяльності соціолога.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Тематичний план

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	Разом	у тому числі				
л		пр.	лаб.	інд.	срс	
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1 "Людина і суспільство: особливості взаємовідносин"						
Соціальна антропологія: предмет та завдання. Основні етапи історичної та культурної еволюції людини	14	4	2			8
Повсякденність як світ досвіду людини. Функціонування знаків і символів у людській культурі та соціумі.	15	4	2			9
Людська різноманітність і стратифікація суспільства. Статус та ієрархія.	13	2	2			9
Соціалізація та інкультурація індивіда. Виховання та процес соціалізації.	13	2	2			9
Разом за модуль 1	55	12	8			35
Модуль 2 "Соціально-психологічні проблеми людини у просторі суспільства"						
Суспільство як суб'єктивна реальність: проблеми ідентифікації людини. Життєве середовище та екологія	13	2	2			9
Світ праці та світ знань в житті людини: соціальний аспект	13	2	2			9
Світ любові та світ боротьби в соціумі	13	2	2			9
Світ гри: «людина, що грає»: соціальні виміри. Соціальні аспекти спорту як гри.	13	2	2			9
Проблема смерті людини в різних соціокультурних просторах. Життя як супротив смерті.	13	2	2			9
Разом за модуль 2	65	10	10			45
Усього годин	120	22	18			80

3. КОРОТКИЙ ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль №1 " Людина і суспільство: особливості взаємовідносин "

Тема 1. Соціальна антропология: предмет та завдання. Основні етапи історичної та культурної еволюції людини

Визначення об'єкту, предмету та основних завдань соціальної антропології. Основні поняття. Людина-соціальна як основний об'єкт дослідження. Форми соціальної взаємодії людини. Проблеми міждисциплінарності. Антропологічний, філософський та соціологічний підходи до розгляду культури. Соціологія: суспільство як система (організм). Діалектичний та структурно-функціональний методи аналізу. Дослідження людини в контексті суспільних відносин. Рівні дослідження людини: суспільна людина; працівник; особистість; індивідуальність та ін.. Пізнавальні парадигми. Діалектична парадигма: дослідження переходу культури (соціуму) із однієї форми в іншу за допомогою активності людини. Структурно-функціональна: пояснення виникнення та функціонування форм і структур соціальної взаємодії. Структуралістська: дослідження символічної організації культури і соціуму.

Тема 2. Повсякденність як світ досвіду людини. Функціонування знаків і символів у людській культурі та соціумі

Основні характеристики повсякденності. А. Шюц: риси повсякденності. Історична еволюція семіотичної системи повсякденності. Чотири класи знаків, що функціонують у сфері повсякденності: цільні предмети (архітектура, дизайн, одяг); управління діями людей (орієнтири, команди); знаки прогнозування (прикмети; знамення та ін.); знаки мистецтва (музика, хореографія, образотворче мистецтво). Функціонування знаків і символів у людській культурі та соціумі. Еволюція знаково-символічних систем у дописьмовій культурі; індустріальній цивілізації та культурі інформаційного суспільства. Мова людини в структурі повсякденності.

Тема 3. Людська різноманітність і стратифікація суспільства. Статус та ієрархія

Фактори людської різноманітності. Спадковість та життєве середовище як об'єкти дослідження соціальної антропології. Біологічні чинники як основа індивідуальних генетичних рис людини. Співвідношення біологічних чинників та впливу середовища на формування людини. Р. Декарт: спроба розділення внутрішніх та зовнішніх чинників (людина як машина). Соціальні форми статевих, географічних та етнічних різниць у контексті суспільства. Абсолютизація генетики в дослідженні природи людини. Взаємозалежність соціального статусу сім'ї та інтелектуального рівня наступних поколінь. Проблема соціальної стратифікації суспільства. Статус та ієрархія. Розподіл праці в суспільстві та соціальне розмежування населення. О. Конт: розподіл праці як найбільш суттєва умова суспільного життя.

Тема 4. Соціалізація та інкультурація індивіда. Виховання та процес соціалізації

Витоки теорії соціалізації в роботах Ж. Г. Тарда. Інтерналізація: процес засвоєння особистістю цінностей і норм через соціальну взаємодію. Сучасні погляди на соціалізацію. Соціалізація як частина становлення особистості й процесу формування її найбільш загальних рис. Соціально-організована діяльність, рольова структура суспільства. Процеси засвоєння соціальних ролей. Т. Парсонс: засвоєння цінностей та норм у процесі спілкування із «значущими іншими» - входження нормативних стандартів до структури потреб особистості. З. Фрейд: соціальний аспект принципу задоволення – незадоволення (страждання). Виховання та процес соціалізації. І. С. Кон: ідеї-домінанти образів виховного процесу. Екзистенціальний погляд на виховання: людина створює себе сама.

Модуль №2 "Соціально-психологічні проблеми людини у просторі суспільства"

Тема 5. Суспільство як суб'єктивна реальність: проблеми ідентифікації людини. Життєве середовище та екологія

Інституціоналізація життєвого досвіду. Типізація соціальної взаємодії. Життєві світи людини: єдність та специфіка. Суспільство як об'єктивна і суб'єктивна реальність. Основні модули (феномени) існування людини: праця; панування; любов; гра; смерть та ін.. Смісловий універсум людини. Комунікативні зв'язки між світами людини: забезпечення внутрішньої цілісності. Г. В. Лейбніц: універсум як множинність усіх можливих світів. Динамічність і тотальність і тотальність зв'язків і відношень усіх реальностей суб'єкта. Поняття і структура життєвого середовища.

Тема 6. Світ праці та світ знань в житті людини: соціальний аспект

Природничо-наукове пояснення еволюції праці людини. Філософсько-соціологічне пояснення співвідношення «людина - праця». Нові аспекти розгляду: «людина – результати праці». Проблема відчуженості: розрив між суспільними настановами і справжньою природою людини (Ж. Ж. Руссо, П. А. Гольбах, Д. Дідро). Проблема відчуженості в німецькій класиці (Г. Ф. Гегель) та марксизмі. Світ знань - homo sapiens. Гени і мозок: інформаційна ємкість людини. Соціальне і наукове знання. Сучасні засоби масової комунікації та інформаційні технології: нова організація і контролю соціуму. Людина як споживач масової інформації.

Тема 7. Світ любові та світ боротьби в соціумі

Природа любові та сакральність. М. Шелер: любов як спосіб людського буття в основі творення цінностей Всесвіту. Форми цінностей за Шелером: гедоністичні, утилітарні, цінності життя, цінності культури та цінності священного. Об'єкти людської любові як цінності. Світ любові та світ панування конкуренції, експансії й прагнення до домінування: проблема

протистояння. Любов людини в теоцентричних (релігійних) картинах світу. Світ боротьби: homo aggressius. Насилля як спосіб домінування й панування. Чотири напрями пояснення феномену насильства й агресії людини. Біогенетичне (етологічне) пояснення: К. Лоренц – природна наявність агресії в історії розвитку тварин і людей. О. Шпенглер: людина – це «хижий звір». Психоаналітичне пояснення: З. Фрейд – агресія як незнищенна риса людської природи.

Тема 8. Світ гри: «людина, що грає»: соціальні виміри. Соціальні аспекти спорту як гри

Природа і механізм гри. Й. Хейзинга «Homo ludens»: гра є заняття позарозумове. Культура: народження із гри. Причини появи та різновиди гри. Гра як культурно-діяльнісне утворення. С. А. Смірнов: домінування гри над граючим. Соціальна функція гри: наявність прагнення до самовизначення у світі людей. Класифікація ігор. Р. Каюйа: чотири типи ігор. С. А. Смірнов: гра-мімесис; гра-агон; гра-екстазіс (осягнення сенсу буття у боротьбі). Соціальні аспекти спорту як гри. Традиції Олімпійських ігор у Давній Греції: припинення воєн. Взаємозв'язок стилю життя людини та фізичної культури. Спорт як спосіб самоствердження спортсмена у сучасному світі.

Тема 9. Проблема смерті людини в різних соціокультурних просторах. Життя як супротив смерті

Смерть як екзистенціальний і культурний феномен. Вигнання теми смерті з понять соціального в позитивістській соціології. Феноменологічна соціологія: смерть як одна із п'яти екзистенціальних констант (праця, любов, домінація, гра і смерть). Давній Єгипет: культ мертвих в соціальному житті. Соціальні аспекти смерті й смертності в Індії, Китаї та Японії. Давня Греція: смерть у центрі філософських досліджень. Перенесення розмірковувань про смерть зі сфери віри у сферу розуму в епоху Відродження та Просвітництва. Розмірковування на проблемою людської смертності у ХІХ ст. (А. Шопенгауер, Ф. Ніцше): соціальні аспекти. Філософські напрями вивчення проблеми смерті: феноменологія, лінгвістика, герменевтика. Соціологічні напрями.

4. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Модуль №1 " Людина і суспільство: особливості взаємовідносин "

Тема 1. Соціальна антропологія: предмет та завдання. Основні етапи історичної та культурної еволюції людини.

1. Сутність предмету та основні поняття соціальної антропології.
2. Форми соціальної взаємодії людини.
3. Дослідження людини в контексті суспільних відносин. Рівні дослідження людини: суспільна людина; працівник; особистість; індивідуальність та ін..

4. Пізнавальні парадигми. (Діалектична парадигма. Структурно-функціональна. Структуралістська).

Тема 2. Повсякденність як світ досвіду людини. Функціонування знаків і символів у людській культурі та соціумі

1. Основні характеристики повсякденності. А. Шюц: риси повсякденності
2. Історична еволюція семіотичної системи повсякденності.
3. Чотири класи знаків, що функціонують у сфері повсякденності: цільні предмети (архітектура, дизайн, одяг); управління діями людей (орієнтири, команди); знаки прогнозування (прикмети; знамення та ін.); знаки мистецтва (музика, хореографія, образотворче мистецтво).
4. Функціонування знаків і символів у людській культурі та соціумі. Еволюція знаково-символічних систем у дописьмовій культурі; індустріальній цивілізації та культурі інформаційного суспільства.
5. Мова людини в структурі повсякденності.

Тема 3. Людська різноманітність і стратифікація суспільства. Статус та ієрархія

1. Фактори людської різноманітності. Спадковість та життєве середовище як об'єкти дослідження соціальної антропології.
2. Біологічні чинники як основа індивідуальних генетичних рис людини.
3. Соціальні форми статевих, географічних та етнічних різниць у контексті суспільства.
4. Взаємозалежність соціального статусу сім'ї та інтелектуального рівня наступних поколінь.
5. Проблема соціальної стратифікації суспільства.

Тема 4. Соціалізація та інкультурація індивіда. Виховання та процес соціалізації

1. Соціалізація як частина становлення особистості й процесу формування її найбільш загальних рис. Теорії соціалізації.
2. Соціально-організована діяльність, рольова структура суспільства.
3. Процеси засвоєння соціальних ролей. Теорія Т. Парсонса
4. З. Фрейд про соціальний аспект принципу задоволення – незадоволення (страждання).
5. Виховання та процес соціалізації. І. С. Кон про ідеї-домінанти образів виховного процесу.
6. Екзистенціальний погляд на виховання: людина створює себе сама.

Модуль №2 "Соціально-психологічні проблеми людини у просторі суспільства"

Тема 5. Суспільство як суб'єктивна реальність: проблеми ідентифікації людини. Життєве середовище та екологія

1. Інституціоналізація життєвого досвіду.
2. Соціальна взаємодія та її типи. Життєві світи людини.

3. Суспільство як об'єктивна і суб'єктивна реальність.
4. Основні модуси (феномени) існування людини: праця; панування; любов; гра; смерть та ін..
5. Смысловий універсум людини. Комунікативні зв'язки між світами людини: забезпечення внутрішньої цілісності.

Тема 6. *Світ праці та світ знань в житті людини: соціальний аспект*

1. Природничо-наукове пояснення еволюції праці людини.
2. Філософсько-соціологічне пояснення співвідношення «людина - праця».
3. Нові аспекти розгляду: «людина – результати праці».
4. Проблема відчуженості: розрив між суспільними настановами і справжньою природою людини (Ж. Ж. Руссо, П. А. Гольбах, Д. Дідро). Проблема відчуженості в німецькій класиці (Г. Ф. Гегель) та марксизмі.
5. Гени і мозок: інформаційна ємкість людини.

Тема 7. *Світ любові та світ боротьби в соціумі*

1. Природа любові та сакральність.
2. Форми цінностей за Шелером: гедоністичні, утилітарні, цінності життя, цінності культури та цінності священного.
3. Любов людини в теоцентричних (релігійних) картинах світу.
4. Світ боротьби: homo agressivus.
5. Насилля як спосіб домінування й панування.

Тема 8. *Світ гри: «людина, що грає»: соціальні виміри. Соціальні аспекти спорту як гри*

1. Природа і механізм гри. Й. Хейзинга «Homo ludens».
2. Гра як культурно-діяльнісне утворення. Типи ігор.
3. Соціальні аспекти спорту як гри.
4. Взаємозв'язок стилю життя людини та фізичної культури.

Тема 9. *Проблема смерті людини в різних соціокультурних просторах. Життя як супротив смерті*

1. Смерть як екзистенціальний і культурний феномен.
2. Позитивістська та феноменологічна соціологія про смерть.
3. Соціальні аспекти смерті й смертності в давніх культурах та цивілізаціях.
4. Особливості усвідомлення феномену смерті в людській культурі різних епох.
5. Філософські напрями вивчення проблеми смерті: феноменологія, лінгвістика, герменевтика. Соціологічні напрями.

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Провести соціоантропологічне дослідження з однієї з запропонованих тем курсу, застосовуючи соціологічні методи дослідження та скласти аналітичний висновок.

Скласти таблицю-схему «еволюція людини».

Ознайомитися з питанням «Проблема походження людини».

6. ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів:

Рівень теоретичної підготовки студента визначається під час його усної відповіді на теоретичні питання на практичних заняттях і під час складання заліку та оцінюється за наступними критеріями:

- відповідність змісту;
- повнота та змістовність викладу;
- доказовість викладу;
- термінологічна коректність.

Студент може отримати **5 – 6 балів** («відмінно»), якщо його відповідь повністю відповідає змісту питання семінарського заняття, усі основні проблеми визначені чітко, розкриті повністю та ґрунтовно; студент демонструє високий рівень доказовості викладу матеріалу з питань, на які відповідає, та може викласти свою точку зору з проблеми, що обговорюється; студент досить вільно й коректно користується соціологічною термінологією. Самостійна робота виконана у повному обсязі.

Студент може отримати **4 бали** («добре»), якщо його відповідь в основному відповідає змісту питання семінарського заняття, не всі основні проблеми визначені чітко і не повно розкриті; студент викладає матеріал, в основному аргументуючи методичні положення, та відчуває труднощі у викладенні своєї точки зору щодо низки проблем; студент в основному правильно користується соціологічною термінологією, невелика кількість помилок не перешкоджає розумінню змісту викладеного. Самостійна робота виконана з незначними неточностями.

Студент може отримати **2 – 3 бали** («задовільно»), якщо його відповідь лише частково відповідає змісту питання, основні проблеми визначені нечітко, розкриті лише частково і без належної глибини; студент викладає матеріал, майже не аргументуючи методичні положення, та не має своєї точки зору щодо більшості проблем; студент допускає значну кількість термінологічних помилок, що ускладнює розуміння змісту викладеного. Самостійна робота виконана фрагментарно, із значними зауваженнями.

Студент може отримати **1 бал** («незадовільно»), якщо його відповідь не відповідає змісту питання, основні проблеми не визначені і не розкриті; доказовість викладу матеріалу і самостійні міркування відсутні; студент майже не користується соціологічною термінологією. Самостійна робота не виконана, або виконана неправильно.

Рівень володіння професійно-методичними вміннями визначається під час виконання студентом практичного завдання, при виконанні завдань

самостійної роботи, під час складання екзамену та оцінюється за наступними критеріями:

- точність та повнота виконання практичного завдання;
- обґрунтованість аналізу конкретної теми з точки зору її відповідності принципам навчання, вимогам поетапного формування навичок і вмінь.

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями і підготовленим соціологічним інструментарієм;
- вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії; активізації власної самостійної пізнавальної діяльності, форм і методів проведення аудиторних занять;
- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- отримувати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов'язаний:

- відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого розкладу, запізнення на заняття допускається тільки з поважних причин;
- брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача;
- виконувати самостійну роботу, підготовка якої є обов'язковою умовою допуску до екзамену.
- набрати під час вивчення навчальної дисципліни мінімум 35 балів.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Пропущені з поважної причини заняття дозволяється відпрацьовувати впродовж **двох тижнів** після завершення дії поважної причини і при наявності документа-підстави (довідки, розпорядження про індивідуальних графік відвідування тощо).

Політика щодо академічної доброчесності. Студенти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020 р. (https://drive.google.com/file/d/1TggRAFOOn49g08VcMd_XsZHgyYNpm5LPs/view)). У процесі навчання та при підготовці самостійної роботи, виконанні індивідуальних завдань, забороняються плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, хабарництво.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.

6. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ЗА РЕЙТИНГОВОЮ СИСТЕМОЮ

T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	K	З	
7	7	7	7	7	7	7	7	7	12	25	100

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на практичному занятті	9	4	до 36
Самостійна робота	9	3	до 27
Підсумкова контрольна робота	1	12	до 12
Усього			до 75
Залік	1	25	до 25
Разом			до 100

8. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
83-89	B	добре	
75-82	C		
68-74	D	задовільно	
60-67	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

1. Сутність предмету та завдання соціальної антропології.
2. Форми соціальної взаємодії людини.
3. Антропологічний, філософський та соціологічний підходи до розгляду культури.
4. Дослідження людини в контексті суспільних відносин.
5. Повсякденність як світ досвіду людини.
6. Знаки і символи в людській культурі.
7. 4 класи знаків людської повсякденності.
8. Основні характеристики повсякденності.
9. Людська різноманітність і стратифікація суспільства.
10. Біологічні чинники різноманітності людства.
11. Спадковість та життєве середосище.
12. Генетика і соціальний фактор у формуванні особистості.
13. Феномен праці у соціальній антропології.
14. Виховання та процес соціалізації

15. Сучасні погляди на соціалізацію
16. Процеси засвоєння соціальних ролей.
17. Суспільство як суб,активна реальність
18. Життєве середовище та екологія.
19. Інституалізація життєвого досвіду.
20. Поняття і структура життєвого середовища.
21. Комунікативні зв'язки між світами людини.
22. Соціальний аспект світу праці і світу знань.
23. Еволюція праці людини.
24. Соціальне і наукове знання.
25. Сучасні засоби масової комунікації.
26. Світ любові в соціумі.
27. Світ боротьби в соціумі.
28. Психоаналітичне пояснення агресії.
29. Проблема насильства в людській культурі.
30. Соціальні аспекти гри.
31. Соціальні аспекти спорту як гри.
32. Сучасні тенденції розвитку ігрової сфери.
33. Перемога як ознака домінування.
34. Смерть як екзистенціальний і культурний феномен.
35. Проблема смерті людини в різних соціокультурних просторах.

10. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Зміст і методичні матеріали до семінарських занять; завдання для самостійної роботи студентів; завдання для поточного контролю знань (тести); перелік питань для підсумкового контролю знань (екзамен); конспект лекцій.

11. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Борисова О. Соціальна антропологія : підруч. для ВНЗ / О. В. Борисова ; Луган. нац. аграр. ун-т. — Київ: Кондор-Видавництво, 2017. — 411 с.
2. Баландье Ж. Політична антропологія. Пер. з фр. — К.: Альтерпрес, 2002.
3. Донченко О., Романенко Ю. Архетипи соціального життя і політика (Глибинні регулятиви психологічного повсякдення): Монографія. — К.: Либідь. 2001. — 334 с.
4. Мельник В. М. Нариси з теорії соціокультурної антропології. / Віктор Мирославович Мельник. — Вінниця: Вінницька міська друкарня, 2015. — 552 с.
5. Сегеда С. Антропологія: навчальний посібник. Київ: Либідь, 2001. 336 с

Додаткова:

1. Антропологія культури // Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. — Київ : ВЦ «Академія», 2007. — С. 53-54.

2. Вербець В. В. Соціологія: Навчальний посібник / Вербець В. В., Субот О. А., Христюк Т. А. – К.: Кондор. – 2009. – 550 с.
3. Гоблик В. В. Прикладна соціологія: логістика і методи дослідження: навчальний посібник / Володимир Гоблик, Тетяна Щербан.– Мукачево: РВВ МДУ, 2021. – 108 с.
4. Костенко Н. В., Іванов В. Ф. Досвід контент-аналізу: Моделі та практики: Монографія. – К.: Центр вільної преси, 2003. – 141 с.
5. Паніна Н. В. Технологія соціологічного дослідження: Курс лекцій / 2-е видання, доповнене. – К., 2007. – 320 с.
6. Сучасні методики контент-аналізу: навчальний посібник / За заг. ред. Костенко Н., Батаєвої К., Іванова В. – Київ: Кондор. – 2018. – 256 с.
7. Якісні дослідження в соціологічних практиках. Навчальний посібник / За ред. Н. Костенко, Л. Сковокої. – К.: Інститут соціології НАНУ, 2009. – 400 с.